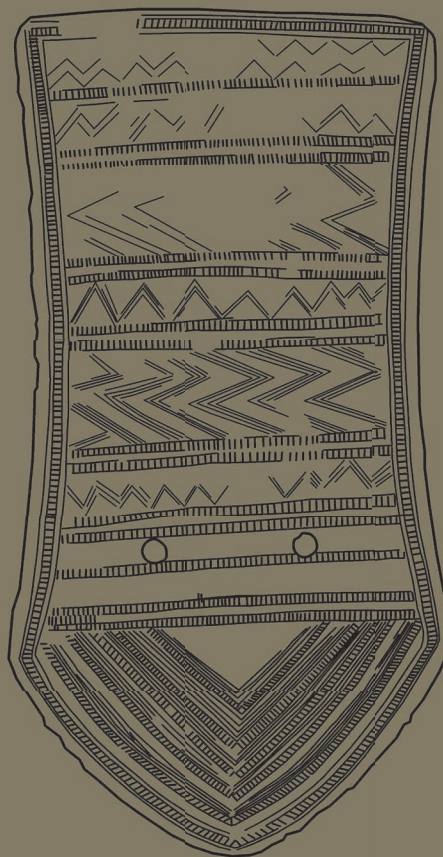

ANNALES ZBORNÍK
MUSEI SLOVENSKEHO
NATIONALIS NÁRODNÉHO
SLOVACI MÚZEA

ARCHEOLÓGIA 27
ROČNÍK CXI – 2017

ANNALES ZBORNÍK
MUSEI SLOVENSKEHO
NATIONALIS NÁRODNÉHO
SLOVACI MÚZEA

ARCHEOLÓGIA 27
ROČNÍK CXI- 2017

Bratislava 2017

ANNALES MUSEI NATIONALIS SLOVACI
ZBORNÍK SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO MÚZEA

CXI- 2017
ARCHEOLÓGIA 27

Predseda redakčnej rady/Head of editorial board
PhDr. Juraj Bartík, PhD., Bratislava

Redakčná rada/Editorial Board
Doc. PhDr. Gertrúda Březinová, CSc., Nitra
Mgr. Radoslav Čambal, PhD., Bratislava
PhDr. Beáta Egyházy-Jurovská, Bratislava
PhDr. Zdeněk Farkaš, PhD., Bratislava
Doc. PhDr. Matej Ruttkay, CSc., Nitra
Prof. PhDr. Stanislav Stuchlík, CSc., Opava
Dr. Eric Vrba, Boston

Zostavovateľ/Edited by
PhDr. Vladimír Turčan

Preklad do nemeckého a anglického jazyka/translation into English and German languages:
REELS, s. r. o., Stephanie Staffen a autori

Publikácia je recenzovaná/publication is reviewed
Grafická úprava /Graphic design
Marianna Lázničková, Erika Mészárosová

Tlač/Print:
Bittner print s.r.o

Vydalo/Published by: Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum, Bratislava 2017

Náklad/Numbers of the copies: 350 kusov

© Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum/Slovak National Museum-Archaeological Museum 2017

ISBN 978-80-8060-414-1
ISSN 1336-6637

OBSAH – INHALT

- 7 TOMÁŠ MICHALÍK: Paleolitické nálezy z Prašníka a Trstína. Príspevok k paleolitickému osídleniu severovýchodnej časti Malých Karpát
- 13 Palaeolithic finds from Prašník and Trstín. Towards a Palaeolithic settlement of the north-eastern part of the Small Carpathians
- 15 ALENA ŠEFČÁKOVÁ: Praveké kresby v jaskyni Domica
- 37 Prehistoric Drawings in Domica cave
- 43 BARBARA DANIELOVÁ: Medená sekera z Hruštína
- 47 Fund eines Kupferbeils aus Hruštín
- 49 ADAM GAŠPAR: Obilné jamy v praveku stredného a dolného Ponitrianska
- 61 Grain pits in prehistory of Nitra region
- 63 JURAJ BARTÍK – TOMÁŠ ZACHAR: Ozdobný štít únětickej kultúry z Gajar
- 77 Verzierter Schild der Aunjetitzer Kultur aus Gajary
- 81 DAVID VÍCH: Pozdně bronzový depot se štítovou sponou z Moravské Třebové
- 87 Spätbronzezeitliche Hort mit Blattbügelfibel aus Moravská Třebová
- 89 PETER ŠIMČÍK: Plasticky zdobená mazanica z Prešova- Nižnej Šebastovej
- 96 Plastisch verzierter Huttenlehm aus Prešov-Nižná Šebastová
- 97 PETER C. RAMSL: Bronze- und eisenzeitliche Gräberfelder in Nordostösterreich: topographische Lage, Strukturen, und geschlechtsspezifische Bestattungsareale anhand von ausgewählten Beispielen
- 107 Pohrebiská z doby bronzovej a železnej v severovýchodnom Rakúsku: poloha, štruktúra a rodové areály na vybraných príkladoch
- 109 RADOSLAV ČAMBAL – IGOR BAZOVSKÝ: Neskorolaténske sídliskové objekty v Bernolákove, okr. Senec
- 130 Spätlatènezeitliche Siedlungsobjekte in Bernolákovo, Bez. Senec
- 133 MIROSLAVA DAŇOVÁ: Rímsky prsteň z Trenčína
- 136 Roman ring from Trenčín
- 137 VLADIMÍR TURČAN: Včasnostredoveké sídliskové objekty z Bernolákova
- 152 Frühmittelalterliche Siedlungsobjekte aus Bernolákovo
- 153 LUCIA PILKOVÁ – PETRA ŠIMONČIČOVÁ KOŇŠOVÁ: Predmety každodennej potreby z Čeboviec – Zeleného hradu (okr. Veľký Krtíš)
- 161 Gegenstände des alltäglichen Bedarfs aus Čebovce – Zelený hrad (Bez. Veľký Krtíš)
- 163 MICHAL PÍREK: Gajary – Posádka vo svetle historických prameňov
- 178 Gajary – Posádka im Lichte historischen Quellen
- 179 MAREK BUDAJ – MICHAL PÍREK: Nálezy z 14. – 15. storočia z hradu Tekovská Breznica
- 192 Funde vom 14. – 15. Jahrhundert von der Burg Tekovská Breznica (Bez. Žarnovica)

KOLOKVIUM

- 197 VLADIMÍR TURČAN: Pätnásty ročník kolokvií k otázkam rímsko-germánskej archeológie
196 Fünfzehnter Jahrgang der Kolloquien zu Fragen der römisch-germanische Archäologie
- 197 ZDENĚK BENEŠ: Doklady výzdoby ozubeným kolečkem (radýlkem) na sídlišti z počátku doby římské v Mlékojedech, okr. Mělník
204 Evidence of Cog-wheel Ornamentation on a site from the beginning of the Roman era in Mlékokojedy, Mělník District
- 205 EDUARD DROBERJAR – RADKA KNÁPEK: K labskogermánské radélkované keramice
212 Zur elbgermanischen Keramik mit Rädchenverzierung
- 213 KRISTIAN ELSCHKEK: Rädchenverzierte Keramik der römischen Kaiserzeit vom südlichen Marchgebiet
222 Radielková keramika z doby římské z jižního Pomoravia
- 223 LINDA KOVÁČSOVÁ – JÁN RAJTÁR: Urny zdobené ozubeným kolieskom z vybraných hrobov pohrebísk v Kostolnej pri Dunaji a v Sekuliach
233 Rädchenverzierte Urnen von ausgewählten Gräbern der Gräberfelder von Kostolná pri Dunaji und Sekule
- 235 JAROSLAVA RUTTKAYOVÁ – MATEJ RUTTKAY: Keramika zdobená radielkom z Ponitria a Požitavia
244 Rädchenverzierte Keramik aus dem Nitra und Žitava Gebiet
- 245 VLADIMÍR VARSÍK: Nádoby zdobené ozubeným kolieskom z kvádskeho sídliska vo Veľkom Mederi
250 Rollradverzierte Gefäße aus der quadischen Siedlung von Velký Meder
- 251 PETR ZAVŘEL: Tečkovaná a radélkovaná výzdoba na keramice starší doby římské z jihočeských lokalit
268 Die Punkt - und Rädchenverzierung auf der Keramik der älteren römischen Kaiserzeit aus den südböhmischen Lokalitäten
- RECENZIE
- 271 Juraj Bartík: Zoja Benkovsky-Pivovarová – Bohuslav Chropovský: Grabfunde der frühen und der beginnenden mittleren Bronzezeit in der Westslowakei. Nitra 2015.
- 273 Skratky časopisov a periodík – Abkürzungen von Zeitschriften und Periodika

RÍMSKY PRSTEŇ Z TRENČÍNA¹

MIROSLAVA DAŇOVÁ

Keywords: Roman period, ring, gem, Germanic settlement of Slovakia, Trenčín museum

Abstract: Roman ring from Trenčín. The ring from Trenčín (Pollakova tehelňa site) is part of a larger set of items from the territory of presumed Germanic settlement. It is specific in terms of its material: a transparent glass gem with a transversal white vein on which the goddess Venus is depicted. Analogies of the ring and gem are known from various parts of the Roman empire and enable the item to be dated relatively reliably to the 1st century A.D., at the latest to the 1st half of the 2nd century. We consider the ring to be one of the most interesting Roman imports from Trenčín and its surroundings, which might be linked Marcus Aurelius' military campaign.

Prsteň s gemou pochádza z lokality Trenčín – Pollakova tehelňa. Do Trenčianskeho múzea ho v roku 1973 odovzdal Jaroslav Somr, ktorý ho získal počas terénnych úprav na území bývalej Pollakovej tehelne, v katastri dnešného Trenčína². V tejto lokalite bolo už začiatkom 20. storočia identifikované germánske osídlenie a početné germánske nálezy sú zmiešané s rímskymi importmi (sklo, terra sigillata, mince). Variabilita i počet nálezov indikujú významnejšie lokálne germánske centrum (Mádl 1930, 66; Krekovič 1983, 157; Rajtár 2008, 180, obr. 8, 181, obr. 9; Hrnčiarik 2009, 155, Kat. 190; Hrnčiarik 2013, Teil II, 182-183 Kat. 2136-2147) a to i napriek tomu, že počas obdobia získavania archeologického materiálu nebolo možné vykonať riadny archeologický prieskum (Nešporová 1980, 74).

Prsteň (obr. 1) bol pôvodne označený ako korálik (prír. č. 137/73; evid. č. A 3303) a až pri neskoršom spracovaní identifikovaný ako bronzový prsteň so sklenenou gemou. Má tenkú objímku o vnútornom priemere približne 1,4 cm a celkovú hmotnosť len 1,6 g. Šírka objímky sa smerom k očku mení z 0,15 až na 1,0 cm pri očku. Jej dolná časť chýba, napriek tomu je možné prsteň priradiť k typu Guiraud 2 (Guiraud 1989, 181, najbližšie k 2a?). Prsteň nemá vytvorené plecica a objímka je bez ďalšieho zdobená. Ide o typ prsteňa, ktorý bol podľa Héléne Guiraud obľúbený od čias Gaia Iulia Caesara do prvej polovice 3. stor. po Kr. Bádateľka Ivana Popović tento tvar prsteňa v Panónii datuje na základe analógií i vlastného výskumu prevažne do 1.-2. stor. po Kr. (Popović 1992, 97 Kat. 104 [bronz], 102 Kat. 120 [železo]). Ďalšie analógie sú známe i z územia Panónie: Siscie/Sisak (Rendić-Miočević 1993, 161, Kat. 216 [zlato]), Gerulaty/Bratislava-Rusoviec (Pichlerová 1981, 158 ŽH 108.2 [striebro] a 148 ŽH 97.8 [železo]; Daňová 2016, 111 Kat. 1 a 2) alebo dnešnej lokality Nagylózs (Kubitschek 1926, 106c, Tab. 3.1.c. [zlato]). Tento typ prsteňa sa vyskytoval na celom území Rímskej ríše a v 1. stor. po Kr. sa stáva jedným z najpoužívanejších. Je dôležité podotknúť, že veľkosť prsteňa a šírka objímky nelimitovali spôsob jeho nosenia. Rímski občania často nosili prstene aj na malíčkoch ľavej ruky ako odznak svojej príslušnosti k Rímskej ríši. Dokladom toho sú najmä náhrobné stély s vyobrazením takto noseného prsteňa (obr. 2).

Gema (obr. 3) zasadená v prsteni má rozmery 1,2x0,8 cm a je hrubá 0,3 cm. Farba gemy je medová s bielou priečnou žilkou širokou 0,25 cm. Priehľadný materiál a zvyšky opaleskovej vrstvy na okrajoch gemy potvrdzujú, že bola vyrobená zo skla. Malá časť gemy v ľavej dolnej časti je odštiepená. Zaujímavým prvkom je biela žilka, ktorá imituje vrstvené polodrahokamy (najčastejšie acháty). Podobné sklenené gemy s jednou alebo dvomi paralelnými žilkami sú pomerne početné v zbierkach Metropolitného múzea, kde sú datované do obdobia 2. polovice 1. stor.

Obr. 1. Trenčín. Rímsky prsteň z Pollakovej tehelne. Zdroj: Autorka.

Fig. 1. Trenčín. Roman ring from Pollakova tehelňa. Source: author.

¹ Príspevok bol spracovaný vďaka grantom VEGA 1/0346/15 (0,5) a VEGA 1/0243/17 (0,5).

² Rada by som sa týmto poďakovala kolegom T. Michalíkovi, P. Schreiberovi a J. Somrovi z Trenčianskeho múzea za sprístupnenie prsteňa k štúdiu a za doplnenie informácií o jeho pôvode.

Obr. 2. Detail stély rímskeho občana Petronia Rufa s prsteňom na malíčku ľavej ruky. Nájdené na území dnešného Walbersdorfu (Rakúsko), dnes v Soproni Múzeum. Datovanie 50-70 po Kr. Zdroj: <http://www.ubi-erat-lupa.org/monument.php?id=422>

Fig. 2. Detail of the stela of the Roman citizen Petronius Rufus wearing a wing on the little finger of his left hand. Found on the land of present-day Walbersdorf (Austria), now in Sopron museum. Dated to 50 – 70 A. D.

Obr. 3. Trenčín. Gema a odtlačok vyobrazenia na prsteňi. Zdroj: Autorka.

Fig. 3. Trenčín. Gem and imprint of the depiction on the ring.

pred Kr. (Spier 1992, 148-181 Kat. 412-423) a poznáme ich aj zo zbierky Kapitolského múzea v Ríme (Gallottini 2012, 139 Kat. 205: 1. stor. pred Kr. a 132 Kat. 192: 3. – 2. stor. pred Kr.), Národného múzea v Ljubljane (Nestorović 2005, 30 Kat 30 – augustovská doba), Rímsko-germánskeho múzea v Kolíne (Krug 1981, 197 Kat. 123; 198 Kat. 129; 199 Kat. 133; 205 Kat. 164; 207 Kat. 174, 175; 208 Kat. 180, 181; 213 Kat. 213; 217 Kat. 239; 219 Kat. 246: všetky 1. stor. pred Kr – 1. stor. po Kr.). Prevažná väčšina analógií sklenených gem bola datovaná do 1. stor. pred Kr. a gemy zo zbierok v Ríme poukazujú na možný pôvod v helenistickej tradícii (Gallottini 2012, 132 Kat. 192: 3. – 2. stor. pred Kr.). Na všetkých uvedených gemách sa nachádzajú božstvá alebo héroovia z gréckej mytológie. Problematika si bude vyžadovať ďalšie podrobnejšie štúdium, avšak neprítomnosť týchto gem v neskorších obdobiach a motív vyobrazených héroov a božstiev indikujú špecifickú povahu tohto materiálu.

Na gema z Trenčína je vyobrazená stojaca nahá postava v kontraposte z ľavej strany. Obe ruky sú pokrčené v laktoch a smerujúce k hlave. Z pravej ruky visí dole kus odevu, pravdepodobne plášť. Boky, nohy a brucho postavy pôsobia pomerne robustne. Vyobrazenie má vyrytú základovú líniu. Presnejšiu identifikáciu vyobrazenia sťažuje materiál gemy (sklo), v ktorom sa nezachovali detaily tváre, hlavy alebo drapéria odevu. Chýbajúce iné atribúty a najmä postoj identifikuje postavu ako Afroditu Anadyomene – v Rímskej ríši je ekvivalentom Venuša Anadyomene. Býva zobrazovaná ako vystupuje z mora buď nahá, s oblečením odloženým vedľa seba (obr. 4) alebo len s chitónom spusteným okolo pásu. Jej ruky smerujú k hlave akoby si upravovala účes. Na niektorých vyobrazeniach ju môže sprevádzať Eros (v starorímskej mytológii mu zodpovedá Amor). Tento spôsob vyobrazenia bohyně je v antike populárny od helenizmu a do popredia sa dostal od 1. stor. pred Kr., kedy Polycharmes z Rhodu vytvoril sochu Afrodity/Venuše Anadyomene (Oxford 2015, 430). Ten istý okamih bol v antickej mytológii známy najmä vďaka opisu Homérskom hymne na Afroditu:

„O krásné Afrodité, té bohyni s členkou zlatou, ctihodné, budu zpívat, jež hrazená města má vsude na Kypru, ležícím v moři, kam po vlnách hučících kolem v jemných chomáčcích pěny ji zanesla Zefyru síla, vanoucí vlhkým dechem. Tam Hóry s náčelkem zlatým rády ji přivítaly; hned v božské ji oděly roucho, na hlavu nesmrtelnou ji vložily členku skvostnou, ze zlata zrobenou zdobně, pak po dírek lalůčků ušních zapjaly z mosazi šperk a ze zlata drahocenného, potom ji přes jemnou šíji ji na hrud' bělostí skvoucí spustili řetízky zlaté, takové, jakými samy Hóry s náčelkem zlatým se zdobily, kdykoliv měly vstoupiti v otcův palác a v bohů pŕvabné plesy...“ (Hymnus na Afroditu VII.)

Jej podoba v okamihu zrodzenia bola motívom sochárskeho umenia, drobnej plastiky či numizmatiky. Rímski autori Strabón a Plínius Starší spomínajú mimoriadne pôsobivý obraz Afrodity Anadyomené od maliara Apella, ktorý bol pôvodne v chráme Asklepia na Kose. Obyvatelia ju však poslali do Ríma Oktaviánovi, aby ju venoval pamiatke G. I. Caesara v jeho

Obr. 4. Afrodita/Venuša Anadyomené. Mramorová socha v Museum of Fine Arts Boston. Datovaná medzi roky 100 pred Kr. – 70 po Kr. Pôvod: Malá Ázia. Zdroj: <http://www.mfa.org/collections/object/statuette-of-aphrodite-rising-from-the-sea-anadyomene-150256> (8.8.2017)

Fig. 4. Aphrodite/ Venus of Anadyomene. Marble statue in the Museum of Fine Art, Boston. Dated to between 100 B.C. and 70 A. D. Origin: Asia Minor.

novopostavenom chráme. Oktavián im na oplátku znížil ročný tribút o sto talentov striebra (*Plinius, Naturalis Historia* XXXV.36.6; *Strabón, Geography*, Kniha XIV.2.20). Toto vyobrazenie je početne zastúpené aj na gemách z Carnunta (*Demb-ski 2005*, 77 Kat. 242-244), Brigetia (*Gesztelyi 2000*, 56 Kat. 108), územia Itálie (*Gallottini 2012*, 127 Kat 184; *Sena Chiesa 1966*, Kat. 269-272), a z rozsiahlych zbierok (napr. *AGDS I.2*, Kat. 748; *AGDS I.3*, Kat. 2175). Podľa bádatelky Antje Krug produkovali gemy s vyobrazením Venuše najmä centrá v Malej Ázii, kde bol jej kult mimoriadne populárny už od čias helenizmu a presadil sa aj v rímskom umení (*Krug 1982*, 152).

Dôležitou oporou pre datovanie gemy z Trenčína je spôsob vyobrazenie. Štýl vyhotovenia gemy je podobný gemám z 1. stor. po Kr., resp. v prípade nálezov z Panónie datuje G. Dembski tieto gemy do 2. – 3. stor. po Kr. (*Demb-ski 2005*, 77, Kat. 242-244).

Záver

Pre čo najuspokojivejšie datovanie a historickú interpretáciu predmetu je potrebné zvážiť všetky doposiaľ získané informácie. Sklenené gemy s jednou alebo dvomi žilkami sú v dostupných zbierkach takmer výsostne datované najneskôr do 1. stor. po Kr. Zároveň sa na nich vyskytujú vyobrazenia božstiev buď nahých postáv héroov alebo tanečníkov, čo je v súlade s informáciami zistenými na gеме z Trenčína. Štýlové zobrazenie postavy (proporcie, spôsob vyhotovenia) zodpovedá analógiám, ktoré väčšina bádateľov datuje do 1. stor. pred Kr. – 1. stor. po Kr., jedine G. Dembski do neskoršieho obdobia.

Gema je zasadená do prsteňa, ktorého tvar bol nosený oveľa dlhšie obdobie (až do 3. stor. po Kr.), ktoré pre územie Panónie čiastočne zúžila Ivana Popović. Zároveň je treba vziať do úvahy fakt, že prsteň mohol byť v užívaní aj niekoľko desiatok rokov v závislosti od použitých materiálov ale aj jeho funkcie. Stav povrchu prsteňa z Trenčína už žiaľ nedovoľuje získať bližšie informácie o intenzite jeho používania, pretože bol povrchovo ošetrovaný a konzervovaný. Zvyšok opalesknej vrstvy na odlomenom kúsku gemy v ľavej dolnej časti ale poukazuje na to, že gema (a pravdepodobne aj prsteň) boli poškodené dávno pred ich nadobudnutím v 20. stor.

Prsteň ako celok je možné datovať do 1. stor. po Kr., najneskôr do 1. polovice 2. stor. po Kr. Veľkosťou zodpovedá prsteňu, ktorý nosievali v tomto období rímski občania (právo nosiť prstene bolo ženám v tomto období obmedzené). Ako však interpretovať takýto predmet medzi nálezmi z germánskeho sídliska, ďaleko od hraníc rímskej ríše? Odlomená objímka prsteňa a odštiepená časť gemy indikujú, že prsteň bol používaný a v čase straty/uloženia pravdepodobne poškodený. Jeho prítomnosť na sídlisku „Pollakova tehelňa“ je možné spojiť s aktívnymi kontaktmi medzi Rímskou ríšou a barbarkým prostredím počas 2. stor. po Kr.

LITERATÚRA

AGDS I.2 – E.Brandt /E. Schmidt: Antike Gemmen in deutschen Sammlungen. Band I: Staatliche Münzsammlung München. Teil 2: Italienische Gemmen etruskisch bis römisch-republikanisch. München 1970.

AGDS I.3 – E. Brandt (Hrsg.): Antike Gemmen in deutschen Sammlungen. Band I: Staatliche Münzsammlung München. Teil 3: Gemmen und Glaspasten der römischen Kaiserzeit sowie Nachträge. München 1972.

Daňová 2016 – M. Daňová: Rímske prstene z Gerulaty. (Nálezy z výskumov L. Kraskovskej a M. Pichlerovej v novom svetle). Zbor. SNM. Arch. Supplementum 11, 2016, 103-118.

Demb-ski 2005 – G. Dembski: Die antiken Gemmen und Kameen aus Carnuntum. Wien 2005.

Gallottini 2012 – A. Gallottini (cur.): La glittica Santarelli ai Musei Capitolini. Intagli, Cammei e Sigilli. Rome 2012.

Gesztelyi 2000 – T. Gesztelyi: Antike Gemmen im Ungarischen Nationalmuseum. Catalogi Musei Nationalis Hungarici, Series Archaeologica III. Budapest 2000.

Guiraud 1989 – H. Guiraud: Bagues et Anneaux á l'Époque Romain en Gaule. Gallia 46, 1989, 173-211.

Hrnčiarik 2009 – E. Hrnčiarik: Römische Glasgefäße aus der Slowakei. Stud. Zvesti AÚ SAV 45, 2009, 151-174.

Hrnčiarik 2013 – E. Hrnčiarik: Römisches Kulturgut in der Slowakei. Herstellung, Funktion und Export römischer Manufakturzeugnisse aus den Provinzen in der Slowakei. Teil I-II. Bonn 2013.

Krekovič 1983 – E. Krekovič: Poznámky k nálezom rímskych sklenených nádob na Slovensku. Musaica 26, 1983, 157-162.

Krug 1981 – A. Krug: Antike Gemmen im Römisch-Germanischen Museum Köln. Frankfurt am Main 1981.

Krug 1982 – A. Krug: Die „Kauernde Aphrodite“ in Kristall. The J. Paul Getty Museum Journal 10, 1982, 145-152.

Kubitschek 1926 – W. Kubitschek: Römerfunde von Eisenstadt. Wien 1926.

Mádl 1930 – J. Mádl: Nález rímské kulturní jámy v cihelně Polákově u Trenčína. Obzor Praehist. 7-8, 1928-1929 (1930), 66-69.

Nestorovič 2005 – A. Nestorovič: V dragulje vbrušne podobe sveta. Rímske gemy Slovenije. Ljubljana 2005.

Nešporová 1980 – T. Nešporová: Príspevok k osídleniu Trenčína v dobe rímskej. In: LAUGARICIO. Zborník historických štúdií k 1800. výročiu rímskeho nápisu v Trenčíne. Košice 1980, 73-88.

Oxford 2015 – E. A. Friedland/M. Grunow Sobocinski/E. K. Gazda: The Oxford Handbook of Roman Sculpture. Oxford 2015.

Pichlerová 1981 – M. Pichlerová: Gerulata Rusovce, Rímske pohrebisko II. Bratislava 1981.
Popović 1992 – I. Popović: Rimski nakit u Narodnom muzeju u Beogradu. I Prstenje. Antiquity 6/I. Beograd 1992.
Rajtár 2008 – J. Rajtár: Die Waagtrasse in der Slowakei. Eine Vormarschrouten der Römer während der Markomannen-kriege? in Rom auf dem Weg nach Germanien: Geostrategie, Vormarschtrassen und Logistik. Mainz 2008, 169-186.
Rendić-Miočević 1993 – A. Rendić-Miočević: Arte e Cultura in Croazia. Colezioni del Museo Archeologico di Zagabria. Arezzo 1993.
Sena Chiesa 1966 – G. Sena Chiesa: Gemme del Museo Nazionale di Aquileia, Testo + Tavole. Padova 1966.
Spier 1992 – J. Spier: Ancient Gems and Finger Rings, Malibu 1992.

ZDROJ ANTICKÝCH PRAMEŇOV

Hymnus na Afroditu VII – Homérské hymny. Válka žab a myši. Preklad Otakar Smrčka. Praha 1959, 96.
Plinius, Naturalis Historia
<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.02.0137>
Strabo, Geography <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.01.0198>

ROMAN RING FROM TRENČÍN

MIROSLAVA DAŇOVÁ

In order to obtain the most satisfactory dating and historical interpretation of the item, all information gained to date must be taken into consideration. Glass gems with one or two veins in accessible collections are almost always dated at the latest to the 1st century A.D. They also feature depictions of deities, either the naked figures of heroes or dancers, which conforms to the information obtained on the gem from Trenčín. The style of the depiction of the figure (proportions, method of production) fits in with analogies which most researchers date to the 1st century B.C – 1st century A.D; only G. Dembski dates them to a later period.

The gem is set in a ring whose shape was worn for a much longer period (up to the 3rd century A.D.), which was partially defined for the territory of Pannonia by Ivana Popović.

We must also take into consideration the fact that the ring might have been used for several decades depending on the materials used and its function. The state of the surface of the ring from Trenčín unfortunately no longer enables us to obtain further information on the intensity of its use, because its surface has been treated and preserved. However, the rest of the opalescent layer on the broken piece of the gem on the lower left side points to the fact that the gem (and probably the ring) were damaged a long time before their acquisition in the 20th century.

The ring as a whole can be dated to the 1st century A.D., at the latest to the 1st half of the 2nd century. The size of the ring matches those worn at the time by Roman citizens (the right of women to wear rings was limited at that time). However, how can such an item be interpreted among findings from a Germanic settlement, far from the borders of the Roman Empire? The broken bezel and the chipped part of the gem indicate that the ring was used, and probably damaged at the time of its loss/storage. Its presence on the “Pollakova tehelná” settlement can be linked to active contacts between the Roman Empire and the Barbarian environment during the 2nd century A.D.

Miroslava Daňová
Katedra klasickej archeológie, Filozofická fakulta,
Trnavská univerzita v Trnave,
Hornopotočná 23, 918 43 Trnava
Email: mirka.danova@gmail.com

© SLOVENSKÉ NÁRODNÉ MÚZEUM-ARCHEOLOGICKÉ MÚZEUM
ISBN 978-80-8060-414-1
ISSN 1336-6637